

Asia: VN/5137/2022-OM-229

Ehdotus uudeksi valmiuslaiksi; työryhmän mietintö

1 luku. Yleiset säännökset

1 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

2 luku. Varautumisvelvollisuus

Yleisen varautumisvelvollisuuden organisatorista soveltamisalaa (6 §:n 1 mom.) koskevat huomiot:

-

Yleisen varautumisvelvollisuuden aineellista sisältöä (6-8 §) koskevat huomiot:

-

Muut 2 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

3. luku Poikkeusoloista ja lisätoimivaltuuksien käyttöönotosta päättäminen

Poikkeusolojen edellytyksiä (11 §, vrt. nyk. poikkeusolojen määritelmä) koskevat huomiot:

-

Poikkeusolojen alkamista ja päättymistä koskevaa päätöksentekoa (12 ja 21 §) koskevat huomiot:

-

Lisätoimivaltuuksien käyttöönottonenettelyä (13-20 §) koskevat huomiot:

-

Valtioneuvoston erityisiä seurantavelvollisuuksia (22 ja 23 §) koskevat huomiot:

-

4 luku. Poikkeusolojen hallinnan ohjaus ja hallinnon erityisjärjestelyt

4 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

5 luku. Lisätoimivaltuuksien käyttöperiaatteet ja soveltamista koskevat yleiset säännökset

5 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

6 luku. Hallinnon järjestäminen ja valtion taloudenhoito

6 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

7 luku. Työvoiman saatavuuden turvaaminen

7 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

8 luku. Työvelvollisuus

8 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

9 luku. Sotilaallisen puolustusvalmiuden turvaaminen

9 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

10 luku. Liikkumisen ja oleskelun rajoittaminen sekä väestön siirtäminen

10 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

11 luku. Otto-oikeudet ja palvelujen suorittamisvelvollisuus

11 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

12 luku. Väestön välttämättömän toimeentulon turvaaminen ja sosiaaliturvan muutokset

12 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

13 luku. Välttämättömien hyödykkeiden ja palvelujen saatavuuden turvaaminen

13 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

14 luku. Sosiaali- ja terveydenhuollon sekä koulutuksen turvaaminen

14 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

15 luku. Asumisen järjestäminen

15 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

16 luku. Rahoitusmarkkinoiden ja vakuutusmarkkinoiden turvaaminen

16 luvun (pl. 110 §) säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

110 §:n 1 momentin 1 kohtaa (vientikielto) koskevat huomiot:

-

110 §:n 1 momentin 2 kohtaa (tuontikielto) koskevat huomiot:

-

110 §:n 1 momentin 3 kohtaa (tiettyjen taloudellisten toimien kielto) koskevat huomiot:

-

110 §:n 1 momentin 4 kohtaa (kotiuttamisvelvollisuus) koskevat huomiot:

-

110 §:n 2-5 momenttia koskevat huomiot:

-

17 luku. Energia-, vesi- ja jätehuollon turvaaminen

17 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

18 luku. Välttämättömien viestintä- ja postipalveluiden turvaaminen

18 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

19 luku. Ruoantuotannon turvaaminen

19 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

20 luku. Välttämättömän rakentamisen turvaaminen

20 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

III osaa koskevat yleiset kysymykset

Toimivaltuusosan rakennetta ja toimivaltuuksien sääntelytapaa koskevat yleiset huomiot:

-

Mahdolliset muut koko toimivaltuusosaa koskevat huomiot:

-

21 luku. Lisätoimivaltuuksien täytäntöönpanoa koskevat yleiset säännökset

21 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

22 luku. Lisätoimivaltuuksien täytäntöönpanoa koskevat erityiset säännökset

22 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

23 luku. Korvaukset

23 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

24 luku ja rikoslain muuttamista koskeva lakiehdotus. Rangaistussäännökset

Valmiuslain 24 luvun ja rikoslain muuttamista koskevan lakiehdotuksen (2. lakiehdotus) säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

25 luku. Muutoksenhaku

25 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

HE-luonnoksen yleisperustelut

Vaikutusten arviointia koskevat huomiot:

-

Säätämisyjärjestysperusteluja koskevat huomiot:

-

Muut HE-luonnoksen perusteluja koskevat huomiot:

-

Työryhmän mietintö

Uudistuksen tarpeellisuutta ja sen keskeisiä ratkaisuja koskevat yleiset kannanotot:

-

Muut työryhmän mietintöä koskevat yleiset huomiot:

Kuurojen Liitto ry arvostaa siitä, että mietinnön sisältämän valmiuslain luonnoksen viestintää koskevan 26 §:n säännöskohtaisissa perusteluissa on huomioitu kielelliset oikeudet ml. viittomakielilaki ja YK:n vammaissopimus sekä niiden tuomat velvoitteet. Viittomakieltä käyttävien yhdenvertainen oikeus tietoon ei kuitenkaan ole yltänyt pykälätasolle (26 §), joten vaarana on, että varsinaisissa poikkeusoloissa tämän ryhmän oikeus tiedonsaantiin jää toteutumatta. Vakavimmillaan tiedottamisen saavutettavuuden puutteet voivat aiheuttaa hengenvaaran, jos tieto poikkeusoloista tai hätätilanteesta ei saavuta kuuroja tai kuulovammaisia henkilöitä oikea-aikaisesti.

Poikkeusolojen viestinnässä mainitaan seuraavat lait: digitaalisten palvelujen tarjoamisesta annettu laki (306/2019), kielilaki (423/2003), saamen kielilaki (1086/2003) ja viittomakielilaki (359/2015). Näiden kattavuutta ja mahdollisia muutostarpeita tulee tarkastella suhteessa poikkeustilanteiden tiedottamistarpeisiin.

Viranomaisille tulee antaa selkeät käytännön ohjeet, miten tiedottaminen tulee toteuttaa, jotta tieto on kaikille saavutettavaa. Tällainen käytännön ohjeistus on syytä tulla ministeriöstä, jotta tieto annetaan yhtenäisesti ja riittävän kattavasti kaikissa viranomaisissa.

Tällä hetkellä yleinen vaarahälytys annetaan äänimerkkinä ja vaarasta varoitetaan TV:n tiedotusraitana (punainen tekstialue) ja radion puolella suomeksi ja ruotsiksi kerrottuna vaaratiedotteena; samoin vaara ohi- tieto annetaan sekä radiossa että TV:ssä. 112Suomi -sovellusta suositellaan ladattavaksi kaikkien puhelimeen, jotta sovelluksen kautta mahdollisesti annetut vaaratiedotteet saavuttaisivat mahdollisimman kattavasti väestön. Nämä toimet eivät kuitenkaan riitä eivätkä saavuta välttämättä kaikkia, sillä tv:n pitää olla auki, jotta tv:n vaaratiedotteen voi

huomata ja toisaalta henkilöllä tulee olla käytettävissään älypuhelin, jotta 112Suomi –sovellusta voisi käyttää. Kuurojen ryhmässä on vielä sellaisiakin, erityisesti iäkkäämpiä henkilöitä, joilla on käytössään vain peruspuhelin tekstiviestikeskusteluja varten.

Korona-aikana sosiaali- ja terveysministeriö testasi koronavilkun lataamisesta tiedottamista lähettämällä kaikkiin matkapuhelimiin push-ilmoituksen. Vastaavaa järjestelmää olisi syytä kehittää myös yleisen vaarahälytyksen rinnalle muihinkin vaaratiedoteisiin käytettäväksi.

Varautumiseen liittyy kiinteästi varoittamisen lisäksi avun hälyttäminen. Pääministeri Orpon hallitusohjelmasta löytyvät mm. tällaiset kirjaukset:

- Arvioidaan mahdollisuutta hyödyntää videopuheluiden käyttömahdollisuutta hätäilmoitusten yhteydessä. (s.31)
- Vaaratiedotejärjestelmä uudistetaan. Hätäkeskuslaitoksen mahdollisuudet huolehtia Erica-tietojärjestelmän ylläpidosta ja kehittämisestä turvataan. Viittomakielisten palvelut huomioidaan ja niiden saavutettavuutta parannetaan. (s.186)

Kumpikaan kirjaus ei kuitenkaan ole hallituskauden aikana edennyt. Tässä tilanteessa on perusteltua tarkastella, millaisin toimin asiaa voisi edistää varautumisen yhteydessä. Myös kuurojen ja kuulovammaisten ihmisten hengen ja turvallisuuden takaamisen tulee olla ykkösasia silloinkin, kun yhteiskunnan varat ovat vähissä.

Vammaisten henkilöiden ja erityisesti vammaisten lasten kriittiset palvelut tulee turvata myös poikkeusoloissa. Tähän velvoittaa jo YK:n vammaissopimus, johon Suomi on sitoutunut. On tarkoin mietittävä, miten evakuointitilanteissa palveluasumisessa olevat viittomakieliset saavat tiedon siirtymisestä, mikäli palvelutalon työntekijät eivät osaa itse viittoa.

Tulkkauspalvelun varmistaminen myös poikkeusoloissa sekä keskitetty viittomakielinen tiedotus ja sen toteuttaminen tulee suunnitella ennen kuin valmiuslain toimeenpanolle on tarvetta. Kuurojen Liitto ry ehdottaa, että valtionhallintoon perustetaan valmistelutyöryhmä, johon viittomakieliset osallistetaan YK:n vammaissopimuksen velvoitteiden mukaisesti.

Rönnberg Marika
Kuurojen Liitto ry